

GURE

LURRA

Bost zatitan bananduten da, geienez, bizi garean Ludia: Asia, Afrika, Europa, Okeania ta Amerika. Gu Europa»n bizi gara, bazter zar onetan.

Bost lurralde oneitatik jantziena, kultura ta erlejiño-gaietan aurrene Europa na, gaur Europa dogu, Lenago, barriz, antxiña baten Asia genduan aurrelari; ango zelai ta zabal-diak izan ziran —ekarri gogora sumeria-rrakburu lenengo kulturaren sorburu lez.

Geroago, kondaira zear, Europa askoz aurreratuago euki dogu kultura ta zibilizai-koko era guztietan. Eta, gizaldi askotan, nagusitasun ori gizonki erakutsirik, bere indar, jakituri ta arnasa sartu nai izan dau-tsez beste lurralde guztiai be, naiz Amerika, naiz Asia, naiz Aprika naiz Australia'ri,

Europa'ko Estatu bakotzak ankapean eukazan sarri, jopu ta menpeko lez, beste lau zatietako lurralde aberats edo urriak, bertakoai odola, usan antzera, edoski ta txurruptuaz. Kolonialismu eritxon oni. Gaur, susterren batzuk oindiño geratzen diran arren, naikoa uxatua da jauntxokeri ori.

Gaurko Europa»k, aitataturiko bazterrok aga-ta be, errialde azpiratuok euren kasa

itxiagaitik, ba-ditu oraindik indar eta arnasa bereziak. Eta orain daukazan Estatu arteko mugak eratsi edo gitxituko ba'leuz, askozaz be indartsuago genduke. Agintari ta jakitunak ortan dabiltz aspaldi danik, eta goizedo berandu, gitxien uste danean, biziro opa dogun europar guztion batasuna elduko, yaku, ziurrik asko.

Dana dala, gaur be berau dogu oillar gauzarik geienetan: beronen kukurrukura dabilkiguz ingurukoak. Zabal 2.253.020 kilometru laukitu dauz; 320 milloie arima daukaz; berea dau, lurreko errenta osotik laurena; munduan egin eta fabriketan dan galtzairutik arena, au da, irutik bat be bai. Sobietarrak baiño indar-eletriku geiago; bidetan, 2 milloi ta erdi kilometru lez; automobilletan, 32 bat milloi. Europa'n —ots, Inghlaterra'n— dagoz munduko radio-teleskopiorik andienak. Auxe da Europa'ren arnasa. Ta biotz.

Biotz au alan be, kondaira zear, bein baiño geiagotan egon da galtzeko zorian. Bere istoriak ba-daik ori, ondo be. Ipar aldeko jente basatiak goitik jastean, Aprika aldeko arabetarrakaz, turkarren meatxu ta zemai ta gorgorraldiakaz, Ogetamar urteko

gerra amaitu eziñagaz, gorriak ikusi bear izan ebazan. Baita geure gizaldi ontan be, munduko Gerra nagusi biakaz; eurotatik azkena atan be latz eta gordiña. Gure lurralde au, 1945'an, gainbera jausia egoan, porrot eginda, biotz-danba barik, il-zoriko geldian murgil. Sei urte luzeko guduak lorratz sendoa, sakona itxi eutson Europa'ri bere narru odolduan. Berlin, kea erion txondorra zan; Erroma'k, taukada barik, Kaisar Zeiak sastegi biurtzen ikusi ebazan; Paris, Hitler'en betoskopean lez aurkitzen zan oindiño, bildurti ta oin loka.

GERRA OSTEKO BIZTUTE ARRIGARRIA

Ori bakarrik? Kalte zeatz eta jakiñak be ba-ziran, egiazko galtzeak, osatu eziñak, uri andietako estetika ta apaindurakaz zerikusirik euki ez arren, naziño bizitza osoz azpi-janda itxi ebenak.

Bide zabaletatik ezin zeitekean ibilli. Automobiltegiak utsik egozan, edo etziran naikoa, ezta urrik emon be. Sei urteko ardua, larrialdi ta kezka biziakaz lanerako oitura ta arreztasunak moteldu egin ziran, askoz beintzat. Errekara joanak ziran familiarik geienak. Zerbait osotzeko barriro asi bearra zan, nai ta ez. Utsean saltu egiñik edo? Zelan edo alan.

Zorabioak artu leikean estadistikak irakurriaz: sei, zortzi, amar milloiraiño ziran

ildakoak. Zementurik ez etorren arrobieta' tik. Tximist-indarra, beerengo maillan; gasogenua, kruselua, ta zer-jana eskuratzeko, raziño-liburuxkak. Ori zan orduko ikuskitzun tristea.

Andik bost urtera, orraitino, zelai illun a osoan aldatu zan. Marshall Egitamuko milloika dolarrak lenengo frutuak emoten asi ziran. Europa'ko len-ekonomi-alkarteak be ba-ebiltzan euren lanean, edo etorkizunerako gogo onez ta asmo bikaiñez gaiñezka agertzen yakuzan beintzat. Europar guztien nai bizia, garai atan beiñik-bein, bat-bera zan: Europa obe bat jaso, aurretikoen oker ta utsetatik jareginda jaso be.

P'ozak ikututa, ondamendi ikaragarriaren ausiabartzatik, lanerako gurari benetakoa sortu zan alde guztietan. Eta, sorginkeriz lez, fabriketako tximiniak keetan agertu ziran. Nun? Illabete batzuk zirala gerrako lerkai ta bonbaz zuluturiko leketan. Etzan sorginkeria, ez. Europa zan, bizi naiean.

Ez egoan bitxabalik, baiña Ikastetxe nagusietan eskolatzen ziran gazteak, aurrekoak baiño be obeak, barri batzuk marrazten zituen, zarren oar-ikasiz eta euren buruak eioz antolatuak nunbait.

Gerrako bonba ta lerkaiak, egia esan, arako zubia eratsi eben, ango edo emengo gurutz-bidea zuzitu. Baiña triskantza ikaragarri orrek ez eban Europa'ren arimea ondatu al izan. Ez, zutik egoan oindiño bere jakituri arnasa; bere goragoko deia, sendo ta bakan, porrokatu barik.

DIRUA TA TEKNIKA

Eta senera etorri ta lengoaz jabeturik, indar-bizkortze izugarri ontan, etziran naziñoetako agintari ta arduradunak bakarrik izan. Sarkaldeko alkarte barruan beintzat, ekonomi aurreratze oni kemenik indartsue-na ezarri eutsona, egoki da esatea, erritar bakotxaren diru eralgitzea, inbersiñoa, izan zan.

Pertsona edo famili bakotxak jarten dauan diru ta indar laguntasun barik, izan be, eziña dozu errialde bat ,onelako trisku, zatikatze ta ondamendi baten ondoren, barrien barri adorez bete ta aurrerapen bidean trebe ta moldetsu ipintea.

Diruak diruari dei dagio, esan oi da errian. Eta, teknika arauz, trikimaiña bat aurkitu dautsoe ekonomi-zaleak erriko esae-ra oni, Ugaltze izena ipiñiaz, Eskerrak oni, arako lantegi, negozio, garatz baten ipiñi ta eralgiten diran 1.000 pezetak, 5.000, 10.000 naiz 20.000 pezetara elduko yatzuz, beste eginkizun batzueri, bigarren mailla-koi bultz eragin eta irabazpide ugariagoak ekar-azoteko balio dautzue-ta.

Ugaritze olatu miragarri onek beregan dauan indarrari esker, Europa'k bere triskantzak eta eraso-zauriak osatu ta bir-jasoteko gastau zitun 500.000 milloio dolarrak, pixkaka pixkaka, azkenik ez dauan kate sekulako baten antzera, luza ta luza joan dirala autortu bear dogu, gaur zabalik dakusgun gain-giro ta goraldi eder ontaraiño eldu arte.

Europa'ko Estadu danak, baiña, ez dabe ainbesterik ez neurri bardiñean eralgi ta gastau izan. Oneik geiago, areik urriago. Lenengo urteetako birjasotzea ta lanak burutu ostean, ortarako gorde diru-mordoak arduraz aukeratzen asi ziran naziñoak, bakotxak urtez urte ta beren-beregiko jomugatzat eukezan gastu premiñazkoena begiratuaz. Teknika gaien, barriz, atzeraturik egozan naziño batzuk —Greziak esaterako—, euren diru aurreraturik geiena obariturriak azertu ta langille bereziak eskolatzeko erabilli eben.

Erreiñu Batua, ostera, lenengoaz naikoturik edo, azterketa barririk, ia bape, egin barik egon yaku urte askoren buruan. AAundu zarreko alderdi ontan berak eralgi ta inbertidu dau dirurik gitxien, barruti orri buruz.

Datu guztiz gogoangarria da, urtean langille bakotxeko ezarri ta eralgi oi dan diruari buruzkoa. 1960'garren urteari gago-kiozala, Suiza'n 895 dolar eralgi ziran langille bakotxeko; Suezia'n, 828; Alemania'n, 656, eta Espaiña'n, 131 —9.170 pezeta lez—.

Aurrera begiratu ezkerro, ba-leiteke gaur eguneko abiada ontan, luzaro beintzat, ezin iraun al izatea. Aurreko urteotan, ain zuzen, Europa'ko gobernuak eta bakotxaren langintzak egin zituen eralgiteak zerbait gitxiago izan zirala dirudi.

Puntu auxe daukagu argi: lurralde zar ontako naziñorik geienak bide erclira baiño ez clirala eldu euren eralgi-asmo andietan.

Uste danez, 1960 ta 1975 bitartean, industri barrietan, makiñak erosten, erriak apaindu ta jazten billoi bat berreun ta irurogeta milla milloi dolar inbertidu ta eralgiko dira.

Zorabioa dakarskue emen orraztuten diran zenbakiak, eta are geiago pezetatan emon ezkeru. Baiña pezeta orrei eutsi ta lagurdu bearra ezta, iñundik be, buruko min gitxiago dakarrena.

DIRUA NAINON EZARRI

Europa'ko ekonomi-mai gaiñean, eguerdiko eguzkitan baizen argi auxe da ikusten: dirua, ezeren koxka ta eragozpen barik, ara ta ona dabillega. Mugaz andik ibilteko be eztau igaro-agiririk bear. Beljika'ko Bankuak Espaiña'n ixuriten dabe euren dirua; talia'ko lantetxeak Australia'n jasoten dabez kideko ta ordezeko lantegiak; an naiz emengo etxe eusleak Grezia'n sortzen dabez merkatu gaiñetiko saldu-kateak.

Beraz, Europa'ko dirua ibilli dabil dantzari. Naziño arteko mugaldeak zearkatu ta gero ta obari-kate lodiagoa osotzen etenbako ekiñean diardu. Garrantzi pizkat dauan negozio ta garatz bat bera be ezta geratzen, lurralde ontan diran beste antzeakoak artu-emonean sartu ta alkar-korapillo estua egin barik.

Kondiziño ta erakunde orretan, egia esan, porrot egite baten eragiña —lur ikara lez

edo—, iñok uste ez izateko moduan, kilometru asko ta askora eldu daiteke. Paris'eko naiz beste edozein lekuko diruaren urteera on batek, ariñago ala geroago, zoriaren aldakuntza izan leike, baita Itali'ko egoaldean oso jausita aurkitzen diran uri, erri ta bazterrentazt mesede ikaragarria be.

Diru-ezartean joko ederrak burutzen dira, inportantzi andiko ondorenak lortu ta eskuratuaz. Ez bakarrik ekonomi-usan gero, bizitzako beste era ta jokabide batzuetan sarri dakusguz antzeko ondorioak. Eta kon-daira bera, au gogoan izanik, beste modu batera aitu geinke. Oraingo europar bako-txak, izan be, lengoz beste pentsakera bat artuaz doa ,ta ez yako bape nekeza izango beste itxura baten oretuta bere etorkizuna eratzea.

ETA EUSKALDUNOK?

Arlo oni gagokiozala, au da, diru-ezarte ta eralgite kontuan, euskaldunok be ez goaz orren atzeratuak.

Anai arteko gerratean sekulako triskan-tza ta zapaltzea ikusi eban gure lurak. Baiña oindiño ba-genduan amasa geure izate barruan, eta amasa orren su-piztea ikaragarria izan ez danik, nok esan daike? Ogetabost urte oneitan, zelako aurrerakada egin dauskun Euskalerrri osoak, edo mugaz onunzko lau probintzietan beintzat.

Bizkaia, Gipuzkoa, Araba ta Naparróa gaur, industri ta sal-erosketan baitik bat, Europa'ko lurralderik aurrenengoen pare jarrita daukaguz. Gora-nai au ezta oraindik gelditu, ta nekez geldituko be, naiz eta aldiak bere goraberak izan, eta ango ta emengoak eragozpenak jarri,

Eta emen be —zabal autortu daigun—, Laterriaren laguntza baiño norbere alegiña, arnasa ta borondate ona, geiago izan dira, Gerra latz baten erpa artean lur-jota geratu yakun euskal erri bardinbako au jaso ta edertzen danok eta bakoitza saiatu gara.

